

ՃԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պուշկարիոյ համար	12 Ֆր
Տարեկան	6 »
Արժանատի	15 »
Վեցամսեայ	8 »

Ստեղծարարի համար	3 ՏՂ.
Տարեկան	1.50 »

Մանուգրով տար 1-ին կողմէն համար 40 ս. 2-րդ կողմէն համար 20 ս. 3-րդ կողմէն համար 20 ս. 4-րդ կողմէն համար 20 ս. 5-րդ կողմէն համար 20 ս. 6-րդ կողմէն համար 20 ս. 7-րդ կողմէն համար 20 ս. 8-րդ կողմէն համար 20 ս. 9-րդ կողմէն համար 20 ս. 10-րդ կողմէն համար 20 ս.

ՇԱԺԱՆՈՐԴ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՂՄՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԻՏՄԱՐԱՆԻ ԶՈՐԵՐԵՍԻՒՄԻ ԵՒ ՇԱԺԱՆՈՐԴ ԹՐԵՐԸ

Նամակ եր դրամ 9 կիչ
Խմբագրութեան հաս-
ցիին

Редакция на вѣстникъ
„Шаржумъ“
Варна

Redaction du journal
„Charjoum“
Varna (Bulgarie)

Արժանատի համար
Վեցամսեայ (20 ՍԱՆԹԻՄ)
Տարեկան համար
(15 ՍԱՆԹԻՄ)

Գրութիւնք եւ չեն տրուիր

R. P. Kalencarian, Mechitharistengasse
(Aubriche) W. 4.

ՇԱԺԱՆՈՐԴԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴԻ ԳՐՈՒՆԳՐԸ ԲԱԺՆԵՒԻՆԸ ՊԵՏՐ Է ԿԱՆՆԻԿ ՎՃԱՐԷ

ՈՒՍԵՐԸ

Մեր բաժանորդներուն կը յիշեցնենք, որ ներկայ փետրվար 1-ին լրացաւ Վախճանի բաժանորդագրական տարեշրջանը եւ կը խնդրենք անոնցմէ, որ փութացնեն բաժանորդներու վճարումը:

ԱՎԵՐԻԿԱՅԻ մեր բաժանորդները պէտք է գրամները ուղղակի մեզ ուղարկեն:

ՊԱՐՍՎԱՍՏԱՆԻ բաժանորդները դիւրութեան համար կարող են ուսական թղթագրամ զրկել ապահովագրութեան նամակներու մէջ: Ռուսական փողի հաշուով 6 րոպի է Շարժումի տարեկան բաժանորդը:

Ստիպուած ենք նորէն կրկնել, որ Շարժումի բաժանորդագրութիւնը կանխիկ է եւ իր հասցէին հետ բաժանորդին ալ չը զրկուներու դիմումները անհետեւանք կը մնան:

Քէօնթէնէն մեր գործակալն է Պ. Գրիգոր Կարապետեան:

Սյոյ տեղի մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց հաշիւը վճարել նոյն պարտիւն:

Ռուսերը, Լեհերը, Ֆինլանդացիները, Հայերը, Հրեաները: Այստեղ պէտք է հետեւիլ ներքին քաղաքականութեան մը, որով կարելի ըլլայ այս արգելքները մէջտեղէն վերցնել եւ պահպանել Ռուսիոյ միութիւնը ամէն կողմէ պէտք է տարբեր լեզուներով, տարբեր կրօններով, տարբեր բարքերով, տարբեր սովորութիւններով ժողովուրդներուն վրային վերցնել այդ բոլոր տարբերութիւնները եւ զանոնք ուսացնել, անոնցմէ շինել ճշմարիտ եւ ուղղափառ ուսուցիչ: Իբր թէ ընդարձակաձաւ Ռուսիոյ մէջ ապրող զանազան ժողովուրդները եւ ազգերը ըլլային մետաղներ, զորս հնոցի մը մէջ հայեցնելով կարելի ըլլար անոնցմէ զուտ բազալուրդի մը պատրաստել: Ահա՛ քաղաքականութիւն մը հակառակ պատմութեան որէնքներուն, հակառակ բնութեան օրէնքներուն եւ որը ստիպողաբար եւ անխուսձելիօրէն ժողովուրդներ պիտի մղէր դէպի յեղափոխութիւն, որովհետեւ իրենց գոյութիւնը եւ կրօնաւորները պահպանելու համար անոնց չի մնար ուրիշ ճամբայ մը:

Այսպէս օրտէճադիկական ճշմարտութիւնը եւ հալածանքներու տակ տանջուող ժողովուրդներու մէջ յեղափոխական պրօպագանդա առաւ ընդարձակ ծաւալներ, որոնք եւ ունեցան գործնական հետեւանքներ, այսինքն ցոյցեր, քաղաքական սպանութիւններ: Այս բոլորի առջեւ առնելու համար Ռուսիա ունի նորէն իրեն յատուկ մեթոտը եւ մենք այդ բարբարոս մեթոտը տեսնաք Գրիգորի ու Հօմեշի հրէասպանութեանց մէջ, որոնք հեղինակները, այսինքն ուսուցանողութիւնը իր ուստիկանութիւնը քատարանի կողմէն անպարտ հոշակուցան եւ յանցանքի ծանրութիւնը նորէն մնաց կոտորածի գոհներուն վրայ, չնայելով որ հակառակ ամէն արգելքի դատարանին տօնին իրենց ամենպետեան համար ամէն անպարտ ըլլալը, ըստ իրենց փոքր:

ուեալ դատաւորները գոցեցին իրենց աչքերը եւ չուզեցին տեսնել իրեն յանցաւորը:

Ահա Յարիզը իր կազմով, որ դէպի յեղափոխութիւն կը մղէ ուսուցիչ եւ իրեն հպատակ ժողովուրդները: Ի՞նչ յեղափոխական կազմակերպութիւնները Ռուսիոյ մէջ ինչ աստիճանի վարձագրման հասած են այդ կը քննենք յաջորդիւ:

Մարգարէտներ

ՎԱՐԴԱՆԱՅԻՆ ՀԱՆԻՔՈՒՆ

Հինգշաբթի օր երկուսու խուռն բազմութեան մը ներկայութեամբ ազգայնոցին առջեւ կատարուեցաւ Վարդանայ յիշատակին նուիրուած հանդէսը:

Կարօցի երկձայն երգերիկ խումբը մեծաւ սրտանոցով բացաւ հանդէսը, որմէ յետոյ սկսան մաս մաս արտասանուել Գամառ-Բաթրիկայի-Սիւրուսին, լուսինը ընդմիջուելով իրենց բովանդակութեան պատճառ երգերով, Կարօցի աւագ ուսուցիչներէն Պ. Մարգարէտներն աւելնով ու ոգեւորութեամբ բացատրեց հանդիսականներուն օրուայ նշանակութիւնը հայ ազգի նկատմամբ: Ամբողջ արկնարկ մօ ձգելով Վարդանայի պատերազմին մեծ դէմքերու վրայ, շեշտեց մասնաւորապէս ներկան, արիւնոս ու սգաւոր ներկան, երբ մենք աւելի տկար եւ մեր թշնամին Պարսիկներէն ալ ալ աւելի ուժեղ, ստիպուած ենք միեւնոյն սկզբունքներու համար դեռ արիւն թափել: Իսոյ յուսադրեց ժողովուրդին ցոյց տալով այն ճամբան, այն ուղիղ ու միակ ճամբան ազատութեան, որու վրայ կը ծածանին հայ յեղափոխական կարմիր դրօշակները եւ որոնք դեռ երկ Գաշնակցական Ֆէտայիներու կողմէ Սասունի լեռներուն վրայ փողփողելով սարսափի մէջ էին ձգեթ թշնամին: Այդ ազգային դրօշի տակ, որ թէ Վարդանի ժամանակ, թէ՛ այսօր եւ թէ՛ վաղը մէջտեղ նոյնը պիտի մնայ, հրաւիրեց հաւաքուիլ ամենքին՝ վրիժառու շարքերը սեղմելու եւ ազատագրութեան վարկանք կանխելու համար, Յարգելի ճառասուրբ վերջացուց հրաւիրելով ամէնքին ցանկալ հայ ազգին ազատ կեանք, այն ազգին, որ ինչպէս այսօր նոյնպէս ալ ասկէ 1450 տարիներ առաջ զիսցաւ մեռնիլ իր ազգա-

յին իրաւունքներուն եւ անկախութեանը համար, ցանկալ եւ աջակցիլ սկսուած յեղափոխական կռուին:

Ճառասուրբ «կեցցէ՛ յեղափոխութիւնը» բացաղանջութեան եւ ժողովրդի ծափերուն մէջ փակուեցաւ հանդէսը:

ԻԲԱ

ԹԱՏՐՈՆ

Մասնաւոր հրճուանքով կարձանագրենք հոս, որ Վառնայի մէջ սիրող երիտասարդներու կողմէ կազմուած է «Սոխակ» անուն հայ դերասանական խումբ մը, որը, ինչպէս կիմանանք, պարբերաբար հայկական կեանքէն ներկայացումներ պիտի տայ եւ դրօշաբաժ արդիւնքը պիտի յատկացնէ բարենպատակ հաստատութեանց:

Խումբը առաջին անգամ ըլլալով հինգշաբթի երեկոյ Սանթրալ թատրոնին մէջ ներկայացուց Վահան Մամիկոնեան ողբերգութիւնը եւ տուաւ երկու կենդանի պատկերներ: Դադարներուն կը նուագէր «Սոխակ» երաժշտական խումբը Պ. Նաթան Ամիրխանեանի առաջնորդութեամբ:

Վահան Մամիկոնեան 3 արարուածով ողբերգութիւն մըն է: Սիրող երիտասարդները ամէն ջանք չէին ինչպէս անոր յաջող ներկայացման համար եւ պէտք է ըսել, որ թէ պատկերները եւ թէ ներկայացումը յաջող անցան: Իհարկէ եղան պղտիկ թերութիւններ, բայց յուսով ենք սիրողները հետզհետէ վարժութիւն եւ փորձառութիւն ձեռք բերելով անոնք ալ կը սրբագրեն:

Մեզ համար ուրախալի է նաեւ, որ հասարակութիւնը փութացած էր քաջալերել խումբի այս գեղեցիկ ձեռնարկը: Ի՞նչ օրինակներուն թէ թատերաստանին անորոշութիւնը բոլորն ալ գրաւուած էին: Շատերը ատիպուած էին ոտքի վրայ կենալ, այնպէս որ թատերական վարչութիւնը ունեցած է 280 ֆր. մուտք:

ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՍԷՋ

Բ.

Ռուսական մեծածաւալ պետութեան ամէն անկիւնը կը միայ յեղափոխութեան կրակը, որը շատ հաւանական է քիչ ատենէն բոցավառուելով պիտի լափէ, լափելիք սրբազան կայսրութիւնը եւ հիմնադրական կործանէ ցարիզմը: Այս եղբարկացութեան եկեր էինք մենք անցեալ անգամ: Բայց թէ ճշմարիտ ուղղափառ ուսուցիչ կարող է համարձակիլ ու ծորի կառավարութեան դէմ գլուխ բարձրացնել, թէ ան կարող է բողոքել ու ըէֆօրմներ պահանջել անհասկնալի է ուսուցանող կառավարող շրջանակներու համար: Ռուսի տիրող անկարգութեան, եւացող յեղափոխութեան համար կան ուրիշ յանցաւորներ եւ ո՞րոնք են այդ յանցաւորները: Ի հարկէ կայսրութեան մէջ ապրող ոչ ուսուցիչները, այսինքն ֆօքը-

Խումբը իր յայտարարութեան մէջ կր յայտնէ . թէ արդէն փորձի գրած է և մտտ օրէն պիտի ներկայացնէ Բաքիի խնդիրը .

Առ Պատուարժան
Ամբարտեալին «Շարժում» Ազգօգուտ լրագրոյ
Աստ

Տեղւոյս Պատ. Թաղական Խորհրդոյ քառամնայ պաշտօնավարութեան շրջանն աւարտած ըլլալով՝ ըստ օրինի Ազգ. Առհմանորութեան նոր ընտրութեան պիտի ձեռնարկուի ամսոյս 22ին . Ամէն անոնք որոնք ըստ սահմանադրութեան 25 տարին լրացուցած են և իրենց անունը արձանագրուած չէ իտես կատուած ընտրուց ցանկին մէջ, կը հրաւիրուին անձամբ գալ Ազգ. Խորհրդարան և իրենց անունը արձանագրել տալ մինչ ամսոյս 21 շաբաթ կէս օր, առաւօտեան ժամը 9 12, իսկ կէս օրէն յետոյ 2-4 .

Խնդրելով որ սոյն երկտող գրութիւնս հիւրընկալել քարեհաճիք ձեր ազգօգուտ թերթին մէջ ի գիտութիւն ժողովրդեան :

Ողջունել սիրոյ եւ օրհնութեան կը մնամ ազօթարար նախագահ Ընտրողական ժողովոյ
Մարտիոս Բնյ. Մարտիոս Ան
Վաննա, 6 փետր. 1904

ՃԵՍԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՅԱՂԹԱՆԱԿԷ

(Շար նախորդ թիւին)
Ա. Տ. կըսէ .— «Միթէ՞ ձեր րնկերակից նախկին տեսուչը «անշահախնդիր» էր . որ երեսանից հոգաբարձութեան հեռագրին պատասխանում էր յառեւոյցն էլ հարբար թմամով ոտով կր զձարի ճանապարհի ծախս, բնակարանի վարձ և կանխարձարք .— Մենք անոր անշահախնդրութեան բացարձակ ապացոյցները տուած ենք «հարձուճի» մէջ, կրկնելը աւելորդ է . իսկ ինչ կը վերաբերի տեսուչի պահանջին, այդ շահախնդրութիւն չէ, այլ իրաւացի պահանջ մը, այն պարզ պատահով, որ անոր թարիզէն հեռանալ եւ նորէն վերադառնալը, կահարատիքը կէս գնով ծախել և նորէն կրկնապատիկ գնով գրնելը հարբար թուճառը կանցնէր և այդ բացառիկ ծախսին ոչ մի տեսուչ նոյն պայմաններում չէր կարող գիմանալ, առած ոտով կր նկատի ունենալով . Անոր անկեղ-

ծութեան և անշահախնդրութեան բացարձակ ապացոյցը թարիզէն հեռանալուն մէջ պետքէ փնտառել :

Այս շորս փաստ .
Ա. Տ. կըսէ .— «Միթէ՞ «անկեղծ» էր ձեր էքս. տեսուչը, որ չը յարգեց տուած պայմանը և գեռ մի տարի պայմանում մին մնացած թողեց պաշտօնը, հեռացաւ . չընդունելով թեմակալէն «իբարետեւէն» տրուած գըրաւոր հրահրները :

Այո՛, եթէ շահախնդիր լինէր, ըստ ձեր տրամաբանութեան, պետք էր յարգեր տուած պայմանը, հացէն չը զրկուելու համար, առանց նկատի ունենալու արժանապատւութիւնը, տեսչական իրաւունքները, որոնց մէջ ոտնձգութիւններ ընել կուզէր թեմակալը իր հրահրներով, այս մասին «Մուշեղի» և «Կարճուճի» մէջ արդէն գրուած լինելով, կրկնելը աւելորդ է . իսկ եթէ զուրկ լինէրք անոր տեղը, ինչպէս արդէն ցոյց տուիք (ձեր լեզուն ալ կը մտնէ իրար ետեւէն խօսքը), ամենայն սիրով կընդունէիք այդ հրահրները, առանց վայրկեան մը մտածելու ձեր վերաբերում արժանապատւութեան (բան մը, որ արդէն չունիք) և տեսչական իրաւունքներու բնորոշման վրայ, միայն ներսած փորձերից հացով լեցնելու համար :

Այս հինգ փաստ .
Ա. Տ. կըսէ .— «Միթէ՞ իր կոչման վրայ կանգնած է ձեր ընկերակից տեսուչական Խումբը, որ ինքն ինքն զատարանական ընթացաւարտ աշակերտները, չեմ ստում օտար լեզուները . իրենց մարինի լեզուով, թեմակալութեամբ էլ չեն կարողանում անխաղ գրելու . Միթէ՞ զուրկ ձեր գոս տուած ֆրանսերէն լեզուով կարող եղած էք երկու տող անսխալ գրել, ի՞նչ բարեխղճութիւն . . . » . Չը պիտոցած լեզուն դաստիարակուած կը յիշէք անշուշտ տպարանին մէջ թարիզի շայ. Բար. ընկերութեան տեղեկագրին մէջ ֆրանսերէն շասցէն ձեր ձեռքով իսկ սխալ գրուած լինելը ձեզ յիշեցուցի, պատահաբար այն տեղ գտնուելով, այս բանին վկայ է նաեւ տպագրիչ պարոն Ալէքսանդր— Société des dames de bienfaisance . . . փոխանակ Société de bienfaisance des dames ի (չատ կը ցաւիմ . որ այդ սրբազրութիւնը ըրի . փոխանակ ձեր խորին տղիտութեան փաստը այդ տեղեկագրիներով յաւերժացնելու) : Գիտեմ նորէն փախուստ պիտի տաք, ես Ա. Տ. չեմ, ես Սլահը չեմ, ըսելով, բայց ձեր ականջները երեւալ սկսած են իրար ետեւէն, «Ինչ խանէն և համարձէք «Իրաւունք իրեն» խօսքերու

տակէն .
Արդե՞ք Ա. Տ., ձեր տրամադրութեան տակ գտնուէր այդ դպրոցը, այսօրուայ արդիւնքի կէսին շափ արդիւնք պիտի՞ արտադրէր . ո՞ր են ձեր և ձեր Խումբին հասուցած աշակերտները : Մեր ընթերցաւարները, փառք Աճ Տրապարակի վրայ են, ու նոյն իսկ անոնց արժանիքը չէ կարողացած ծածկել Եղիշէն, խոստովանելով հրապարակաւ, որ անոնք ձեզ նման ուսուցիչներէն շատ աւելի կարժեն : Այդ ձեր չը հաւնած աշակերտներու գպրոցում խմբագրած «Փայլակ» Յուլիո դպրոցական սմաթերթի մէջ շատ բան պէտք ունիք սովորելու, անոնք ձեզնէ շատ աւելի քաղաքավարի կերպով իրար քննադատած են, սովորած են դիմացինին գաղափարի ազատութիւնը յարգել, անձնական իրնդիրներ չը յարուցանել և միայն փաստերով ու ապացոյցներով ընդդիմախօսել . այդ ձեր չը հաւնած աշակերտները այդ դպրոցական թերթին մէջ այնքան ինքնաշիջ գրուածքներ ունին, որ եթէ կարգալու լինիք, շատ կօզտուիք : Այդ աշակերտներու ինքնուրոյն գրուածքները կովկասեան թերթերէն գնահատուած են և «Աղբիւր»—Տարազի իր էջերուն մէջ հիւրընկալած է :
Այս վեց փաստ :

Դոկ. Կ. Փաշայեան—Իսն (Շարունակելի)

ԶՈՒՐ ԶԻԳԵՐ

Մրդարեւ կեանքի կուռն մէջ ճիգեր կան, որոնք վերին ստիճանի գնահատման կարժանանան, որքան ալ զուրկ լինան անոնց հետեւալքը . այն, ճիգեր կը լինան շատ անգամ կամայ, ախմայ կամ ստիպողաբար իբրեւ «վերջին յոյս» : Եւ վստմ, իտէ ալսկան կը ստպուին անոնք երբ զկարի նպատակը տրամադրուած գոհողութիւնը ըլլայ բարոյական եւ ֆիզիքական, պատկառանքով կը խօսինք այդ կարգի ճիգերուն վրայ . ասիկայ աշխատի անվիճելի ճշմարտութիւն է ամէնքուս համար, որ աւելորդ է հոս օրինակներ բերել նոյնիսկ մեր յեղափոխական կեանքին :
Մեր նպատակն է հոս խօսիլ այն կարգի ճիգերուն վրայ, որոնց հետեւալքը ո՞չ միայն զուր է, այլ եւ ամենազրկաւոր, անոնք քոզարկուած են հարստեան ստոր կերեղեղեղով . օրինակ հայ յեղ. կուսակցութիւնները միացնելու համար գործըրուած ճիգերը, եւ այդ ճիգերու տակ թագնուած միլիոն դաւաճան հաշիւները .
Քննենք ուրեմ քիչ մը մեր յեղ. մտտեր անցնելու եւ մենք պիտի տեսնանք որ իրաւունք 80 թուականին միութիւն առաջարկուած է, չի կուսակցութեան եւ հայ յեղ. Գաղափարութեան միմե, բայց հնչկեղրուի չէ՞ Տ. եւ Տ. նազարայէկ,

աւելի խելով մտիկ, իրականապի եւ զիւրեւն քսած են գոհել իրենց գաւազը քան «Հնչակ»ը
Զգե՛նք եղած ուրիշ ջանքեր, մենք հոս կանգ պիտի առնէ՞ք 96-97 թուականին երեւան ելած արհեստական միութեան վրայ .
Քննենք նախ թէ ի՞նչ պայմաններու մէջ եւ որո՞նց կողմէ միութեան հարց հրապարակ նետուած է, եւ ի՞նչ եղած է բուն շալժառիթը, երբ կը լուծենք այս հարցերը, իրենց հողի բոլոր սեւեթեամբ գուշակուան միութեան կանխիկները եւ անոնց լարած մեքենայութիւնները միմայն իրենց աղտոտ գոյութեան համար .

96 թուականին Պոլսէն արտասահման դաղթող աւելի քան 30-40,000 հայեր մտ մասամբ պաշտեցի, մնուողով հակայեղափոխական, շատեր նիւթապէս վաճառուած, ոմանք անձեր կորուսած շուրքած դրութեան մէջ շատ բնական էր, որ խիստ դիւրապիտի հակէին զէպի հակայեղափոխականները, կամ կեղծ միութեան կանխիկները . եւ այսպէս ալ եղալանկարծ միութեան վայնասուն մըն էր փրթաւ արտասահմանի մէջ, եւ այս գաղափարը դուրս եկաւ վերապահալ գոշուող հնչակեան խմբակէ մը, որը ճիշդ նոյն ժամանակին ուժգին կից մը տալով հնչակեան կուսակցութեան, երկու հասուածք վերածած քայն ու անիշխապէս զիման է «Իրօշակոյ խմբագրութեան իրենց եւ զաշխակցականներու միմե միութիւն պոյացնելու համար . . . ինչ քարմանալի հակաութիւն, մէկ կողմէն յեղափոխական ուժեր ջլատել, միւս կողմէն յեղ. ոյժերու միացման փափաքող հանդիսանալ :

Վ. Մ. (Շարունակելի)

ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴԻՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

(Շար. նախորդ թիւէն եւ վերջ)
Եւ ես երբ կերեւակայեմ, գուց մերկ պատելու չափ տաք պարտարարին մէջ, երբ կը տեսնեմ հոն մեր հայուհիները ուրբախ, զուարթ, երջանիկ ու հպարտ իրենց թիւթուուն, սանթէլներուն «էջ, ախմայ կը մտարեթմ հեռաւոր, տրիտոտ երկրի մը վիճակը . հայուհիներն իսկ մ. ոցուած Հայաստանի վիճակը կը խորհով ձեռնապատ, բարձր լեռներուն և հոն այդ ժայռերու մէջ ապաստանած, հայ հայրուկին վրայ, որ Հայաստանի փառք ու պարծանքըն է : Կերեւակայեմ շատ անգամ արիւնալի կոռի ժամանակ, յաղթութեան մտ թողնելու, յուսահատութեան կատարած հայրուկը, որ ալ փախուղտ չունի : Փամփուշտը կը գլանայ իրեն հայը . հայրուկին գրած չկայ զէջի համար, գրած չկայ հայրուկին կեանքը, մեր կեանքի պատուաստը ազատիւն համար, բայց կայ թիւթի գրած կոյ զարգի համար գրած, Հայուհի խօսք չունի լեզու չունի հայ ֆէտային խաւարի մէջ երեցող այդ միակ լուսաստու աստղը, գոլիւն անոր քաջութիւնը երգելու, յայտ հայուհին խօսք ունի, յեղու ունի միմայն բամբասելու, միմայն ծաղրելու, իրեն համար մեռնող հերոսները իսկ ծաղրելու չընարիք լեզու :
Պարեցէք հայուհիներ, զարգալ

ուեցէք, բայց իմացէք որ, եթէ ձեր զգացումները...

Պիտի լսէիք Հայաստանի հայրենւոյն սիրտ արտառը, աղիողորմ խօսքերը...

Օրիորդներ, հայ օրիորդներ, դեռ շատ աչ չէ, դեռ կարելի է քաւել...

Ֆրիւպէ 26 Յունվար 1904 Պիճի

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ռուսոյց 2 Փետրվար 1904

Երեկ թղթական ընտրութեան անթիւ, ըտրողական ժողով գումարուեց...

ՄԹՆՁԱՂԻՆ

(Պատմութիւն 1904)

ԱՆՏՈՆ ՉԵՆՈՎ

ԹՆՆԱՍԻՆԵՐ

Ապոկիւր բռնեց դրան զանգը եւ մտածեալ կիրպել զլուսը վար կա...

ցիջ կրից մի քանինիւր: Մինք ուրիշ ենք յայտարարելու...

«Նասէժժում» խումբը անցած կիրակի ներկայացրեց կէօթէլի մասնաւոր...

Պ. Պապեան կատարում էր Ֆառուսի դերը, որ մինչեւ վերջ յաջող...

Երեկ երեկոյ ներկայացրին, Օթիլլոն, սրահը նոյնպէս լիքն էր հոծ...

Մենք ի սրտէ շնորհակալութիւններով...

Պ. Պապեան իր ճէմպէրաճէնտին համապատասխան այդ...

Խմբին ղէժխտար Պ. Պապեանին ուղում ենք մի նկատողութիւն անել...

կէ՛ք, իսկիւր աստուծոյ, ինձ համար չեմ աղաչեր...

Լաւութիւն տիրեց: Կիրիլով Ապոկիւրին կռակ գարձոցած, քանի մը վայրկեան լուռ մնալէն յետոյ նա...

Վարդանանց տօնի առթիւ ներկայացնելու են վարդան Զօրավար օգբերգութիւնը հայերէն լեզուով:

Միտակ Արտակնան

19 Յունվար 1904 Ռուսից

Կարգացի Եւրժումի 581 թւում Պ. Ս. Պետերսի նամակը, որը մի կօժակ...

Ազնիւ Պ. զոկու. Կ. Յ. Փաշեան, որի բացակայութիւնը իսկապէս մի ամբողջ...

Միւս կողմից թաւրիղի քննութեւ ըրտասարդութեան լա. ծանօթ ընթացողները...

Ինչն է իսկապէս Պ. ին ոչե. որեւ. առիթ աւել այդ թղթականութենէ պարտու:

1903 թւի Նոյեմբեր 26ին մի մասնաւոր տնում 25-30 հոգ է ներկայութեամբ...

Անշուշտ յարգելի զոկու. Փաշեան շատ զժգո՛ն պիտի լինի, ելր գիտնայ որ իր ութը տարայ աշխատանքը այդպէս է...

ոաջին անգամ ըլլալով փրկուցած էր եւ այս գարնացքի նոր զգացումներու անձնատուր էր կզեր. գրքերու դարանին վրան պատին երկայնութեամբ պայծառ լոյսի գիծ մը կանցնէր...

Հոս, ննջասնեակին մէջ մեռելային լուրիւն կը տիրէր: Ամէն ինչ, մինչեւ ամենափոքր շնչնութիւնը ճարտար կերպով կը խօսէր քիչ առաջ անցած փոթորիկէն, յոգնութիւնէն, եւ ամէն ինչ նորին հանգստի մէջ կը խորասուզուէր...

Կանթեղը, աթոռակին վրայ էր, թաղում քաթակներու, սուրբերու եւ շիշիւրու մէջ, եւ պահպանի վերայ վառող ճրագը բոցավառ լոյս մը կարճակէին սենեակին մէջ: Պատուհանի մօտ, անկողին վրայ ընկած էր կիսան կարուեակութիւնն այդպիսի համեմատութեամբ է ընդունում:

սկսած գործերի շարունակութիւնն այդպիսի համեմատութեամբ է ընդունում:

Ինչ քան էր «Թաւրիղի լսարանական» ընկերութիւնը: Այդ մի լուրջ ժողովրդական ընկերութիւն էր, որը իւրաքանչիւր տարի հաշիւ էր ներկայացնում հասարակութեան տալով իր գործունէութեան տեղեկագիրը. իւրաքանչիւր ուսումն. տարւոյ ըսկրպիւն ընդհանուր ժողով էր ունենում առաջնորդարանում, թեմ. առաջնորդի կամ տեղապահի նախագահութեամբ. ինչից զլիսն ժարդական ցից ընտրուում էր վարչութիւնը, որը կանոնաւոր կերպով ամեն շաբաթ պիշեր զանազան լուրջ խնդիրներին մասին տալիս էր դասախօսութիւն մի շաբաթ Ղալոյի եւ միւս շաբաթ Լիլաւայի թատերասրահում: Ընկերութիւնը կանոնադրութեան համաձայն իրեն հովանաւոր է ճանաչում հայոց առաջնորդարանը, որի պարտականութիւնն էր իւրաքանչիւր տարւոյ սկրպիւրին անդամներին ընդհ. ժողովի հրաւիրել:

Անցեալ 1902-3 ուսումն. տարւոյ ընթացքում «Լսարանական» ընկ. միացեալ նախագահն էր Պ. Մարտ. Յարութիւնեան, փոխ-նախագահն էր Պ. Ռ. Սանազատեան եւ քանապահուհին Տիկին Շ Սանազատեան:

1903-4 ուսումն. տարւոյ սկզբին, Պ. Մ. Յ-ն, քաղաքից հեռանալուն պատճառով ըրոր հաշիւներն ուղարկում է իր փոխնորդին, Պ. Ռ. Սանազատեան, առաջնորդական տեղապահ աւագ քահանայի միջոցով ընդհ. ժողովի է հրաւիրում անդամներին. օրինաւոր թիւը չհաւաքուելու պատճառով ժողովը անդի չէ ունենում: Եւ դրանից յետոյ Պ. Ռ. Սանազատեանն էլ իր մօտի հաշիւներ ուղարկում է առաջնորդարան իրեն ազատ համարելով պարտականութիւնն իրեն, որովհետեւ ժամանակն լրացել էր արդէն. իսկ առաջնորդարանը մինչեւ այսօր էլ մաքուր չի անցնել այդ մասին, ու եւ է բան անել:

Թաւրիղ է գալիս, Որմի, Սայմաստ գաւառներին համար նշանակված փոխնորդ Մեքորով Վ. Մաքուտեան. խելօք Վ-ը, խորատուած անցեալում քաւած նեղ օրերի փորձերից թաւրիղն աւելի լաւ է տեղը փափուկ է

էր կիսան բոց աչքերով եւ վարձադական դիմագծով: Անշարժ էր անսակոյն, իր բաց աչքերը կարծես աւէն ակնթարթի աւելի կը մթնանային եւ միշտ աւելի կը խորասուզուէին գանկին մէջ Չեռքերը մանկան մարմնի վրայ դրած եւ երեսը վերձակի փոթում քերտուն ճնշած ընկած էր մայրը՝ ծնկաչոք՝ ակողմի առաջ: Մանկան նման ան ալ անշարժ էր. բայց որքան կենդանի շարժումներ կային մարմնի եւ ձեռքերու կորացումներուն մէջ: Ասիկա անկողին մօտ իր ամբողջ կուրծքով ու վիշտով վար էր ընկած սյնակէս, որ կարծես կը վախար վերջապէս իր յոգնած մարմնին համար գտած յարմար գիրքը կորսնցնելու: Վերձակը կապերաները, լուսացուելու ամանները, յատակի վրայ կազմուած ջրի լճակները, այս այն կողմ ընկած ամեն տեսակի վրձիններն ու զգալները, կրակով լի ձերմակ շիշերը, նոյնիսկ ճնշող եւ ծանր օդը—այս բոլորը մեռած էին Է կարծես հանգստեան մէջ խորասուզուած: (Շարունակելի)

գանում ու փաստաբանական նստում առաջնորդարանում, իրա լաւ բախտից առաջնորդական խորհուրդը (՝) բարեհաճում է առաջնորդի բացակայութեան պատճառով այդ վին նշանակել առաջնորդական տեղապահ: (Ձեռնամարտ թէ գաւառները ինչ կը լինին թող լինին: Մերոպ վին խելքը հանգիստ է, այստեղ էլ կարելի է գործ կատարել:):

Անա այդ արժանաւոր առաջնորդի արժանաւոր փոխանորդը սկի չի էլ մտածում գոնէ իր նստած տեղում մի պղտկ գործ անել: Ըստանք գոնէ բանալ, որ թաւրիզի հասարակութեանը չփճանայ ու երկար դիշերներ չանցնէ թղթախաղով կամ բամբասանքներով: գոնէ դրանով մեռելութիւնից կ'արթնանային: Չմտածամ ասելու որ տեղապահ վին այդ պարտականութիւնը յիշեցնողներ եղել են

(Շարունակելի)

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՌՈՒՍ—ՃԱՐՈՆԱԿԱՆ
ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Թօքթօյէն Լօնտօն կը հեռագրուի, որ ճարտնական նաւատորմի շը նոր յարձակում մը եւս գործած է Թօքթօ-Արթուրի վրայ և ուսուկան նաւ կործանած է: Ճարտնացիք յետոյ քաջուած են Ձէմուրօ: 60,000 ճարտնական զօրք կեդրոնացած է Սօնկ-Սօնկի մէջ Մանչուրիոյ վրայ քալելու համար: Երբք ուսուկաներ պաշարուած են թշնամիներէն:

Պաքօի Հայոց եկեղեցիին մէջ ուսուկաններու յաջողութեան համար պատարագ կատարուելէ ետք պատարագիչ քահանային դէմ նետուած է ուսուկանը, որ պայթելով շատեր վիրաւորած և երկու հոգի սպաննած է:

Եւ դեռ ուսուկան չօվինիստ թերթերը կը պնդեն թէ առանց բացառութեան Յարի հպատակները պատարագ են ուսուկան հայրենիքին համար սմէն ինչ գոհել: Ահա հակառակ փաստող ապացոյց մը:

Թօքթօ-Արթուրի մէջ ընկերգամ վարիակ և Բօրէյէկ նաւերէն առնուած գերիներուն ճարտնի արտօնած է Շանկհայ երթալ և հոն գերէ մնալ:

Գերմանիա թոյլ չէ տուած Ռուսիոյ Պալթիկ ծովի տորմիդին Բիլի նեղուցէն անցնիլ: Գործարաններուն արգելած է նոյնպէս Ռուսիոյ համար պաշարի վաճառումը:

Չինաստանի չէզոքութեան համար Միացեալ Նահանգներուն երկայնացուցած յիշատարի բացի Ռուսիայէն բոլոր պետութիւնները պատասխանած են:

Թաւրիզու առաջնորդական խորհուրդ չկայ: Երբէք ժողովուրդը այդ կազմի համար ընարութիւն չի արել: այդ երկու թաղի հոգաբարձուներն են, որ Յիլիկ ուղեղի արտադրութեամբ առաջնորդական խորհուրդի անդամներն են համարուել:

Թօքթօյէն Պերլին կը հեռագրուի: Ճարտնացիները իրենց պատերազմական ծրագրին համեմատ կ'ուզեն ուսուկան նաւերու գործողութիւնները սահմանափակել միայն Բիլիի ծոցին մէջ և երկու բանակ փոխադրել Բօրէյ: Երրորդ բանակ մը պատարատ է առիթը ներկայանալուն պէս Բօրթ-Արթուրի արեւելեան կողմը ցամաք ելլել: Երազրային մանրամասնութիւններ կը պահուին գաղտնի: Գուրդերու շարժումները տեղի կուենան գիշերատեն:

Եւրոպացիներու վրայ դարմանք կ'ազդէ ճարտն ժողովուրդի վարմունքը, մեծ յուզումը, որ ի հարկէ կը տիրէ, ծածկուած է Պատերազմի դաջող հայերը իրենց ցաւակներէն շատ պաղ կերպով կառնեն հրածելտի ուղիոյն: Մայրերը առանց արցունքի և առանց յուզմունքի ամուսիններուն կը մաղթեն լարի ճանապարհ:

Ժողովուրդը հաստատ հաւատք ունի իր յաղթութեան վրայ: Քիթթօ եղած է ընդհ. բանակատեղի:

Ինթերսպորտի Բարիզ կը հեռագրուի, թէ ճարտնական նաւատորմիդին նաւու գետի առջեկատարած ցոյցը եղած է ուսուկան ու շարժութիւնը այդ տեղ դարձնելով զօրք ցամաք հանել և երկաթուղիի ճամբաները քանդելով Բօրթ-Արթուրի կապակցութիւնը կտրել:

Ձէֆուր մէջ բռնուած են 6 ճարտնական լրտններ:

Չինաստան չէզոքութիւնը պահպանելու և պատերազմը իր հողէն հեռու պահելու համար սահմանազուխները զօրք շրկած է:

Ռուսական նաւատորմիդի ընդհ. հրամանատարն է Ալէքսի-յէվ՝ Ն1 տարիկան փորձուած է արող զինուորական մը մինչև հիմա տիրած կարծիքներուն նայելով, բայց Մայրադոյն Արեւելքի գործերուն լաւ տեղեակ և այնտեղի գէպերուն տկանաստեւ մը Լօնտօնէն «Յայթի» ընդարձակ տեղեկութիւններ գրելով կը պնդէ թէ Ալէքսիյէվ անկարող ու ազգամուտ թեանք նախապաշարուած մարդ մըն է:

«Ինթօրմացիօն» յառաջ կը բերէ Թրանսպի զիւանազէտի մը կարծիքը, որը կը յայտնէ, թէ Թրանսա ամէն պարագայի մէջ չի պիտի աջակցի Ռուսիոյ, և երբ վերջինս օգնութիւն խնդրէ, Թրանսա պիտի յիշեցնէ Փաշտոյի միջազէղը: Թրանսա Ռուսիոյ հետ ունեցած նիզակակցութեան օգուտ մը չը տեսու և թերեւս ուսուճարտական պատերազմի հետեւանքով ան բոլորովին վերջանայ, տեղի տալով Անգլօ-Իտալօ-Թրանսական եռեակ նիզակակցութեան մը, որը մեծ պարտականութիւն

ներ ունի կատարելու:

Այս եռեակ նիզակակցութիւնը պէտք լուծէ արեւելեան խնդիրը, Կ. Պոլիսը, Թրակիան և Փոքր. Ասիայէն մաս մը Անգլիոյ, Կրէտէն ու Տրիպոլիսը Իտալիոյ և Մարօքքօն Թրանսալի տալով: Ասկէ զատ պէտք է Սիւրեան անգլիական, Ալպանեան իտալական և Հայաստանը Թրանսական վերահսկողութեան տակ մանէ: Այս ծրագրերը ի հարկէ միայն այն ստեն կարելի է գործադրել, երբ Ռուսիա բոլորովին զարնուի: Այնուհետեւ Պալքանեան փոքր պետութիւններն ալ Աւստրիոյ նախազանութեան տակ կը կազմեն ընդհանուր գաշնակցութիւն մը:

ՌՈՒՍԻԱ

Չնայելով պատերազմական գրութեան Ռուսիա չէ թուլացուցած իր հալածանքները ուսուկան յեղափոխական տարրին դէմ: Եւրոպական կրլլան ձերբակալութիւններ և յանցաւորները կարստրուին Սիպերիա:

Յարըտկար է և կը կարծուի թէ պատերազմի դէպքերէն ծանր կը տանջուի:

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ա

Գուր. երկու պետութեանց զեպաններուն իմացուցած է, որ Պուրկալէն 21 կառք զէնք և ուղղամթերք փոխադրուած է իրքական սահմանազուխը: Կառքերուն փոխադրութեան մասնակցած են նաեւ պուրկար զինուորներ: Պուրկար կառավարութիւնը ժամանակէն առաջ զէնքի կանչած է նոր զինուորագրող զօրքը: Պուրկալի թիւրք հիւպատոսի տան ապակիները վարառնուած են: Աւրիանուպոլսոյ հայուկները զօրքին հետ զարնուած են: 1000 շափ ապտոամբներ անցած են սահմանը:

Ալպանիոյ մէջ ծագած են խռովութիւններ և թուրք զօրքին վրայ յարձակումներ գործուած են: Անոնք զսպելու համար Ալանիկէն Ալպանիա փոխադրուած է նոր զօրք:

Մանասթրի մէջ Մակեդոնացիներուն գրութիւնը երթալով կը վատթարանայ: Ոստիկանութեան մէջ ընդունուող պուրկարները նորէն արձակուած են, առարկելով թէ թիւրքերը կը ընդդիմանան և որոշած են զանոնք սպաննել: Պաշտօնեաներու թոյլտուութեամբ ամէն օր կը պատահին սպանութիւններ:

«Պէրլինը» Թակէպլաթով Ալանիկի թղթակիցը կը կարծէ թէ ուսուճարտական պատերազմը մեծ կշիռ պիտի ունենայ Արեւելեան խնդրի համար և թէ շատ կարելի է Թուրքիա պատեհաաթի գտնելով Պուրկարիոյ վերայ յարձակում գործէ:

«Ինթօրմացիօն» կը տեղեկանայ որ Սուլթան վերջերս բուլղոյի ջղային դարձած է և բանդագուշանքներու մէջ կ'իյնայ:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Չինուորագրութեան համար քննուող և ընդուող նոր զինուորները փետրվար 14ին պատերազմական նախարարութեան կողմէ ծառայութեան հրահրուած են:

Նաչէվիչ, որ Պոլսէն Սօֆիա եկած էր, կառավարութեան յայտնած է թրքական սպառաչինման մասին: Ան նորէն Պոլիս վերադառնած է:

ՆԱՐԱԿԱՏՈՒՓ

Ֆիլիպե Պ. Հ. Ե. — Գրութեան մէջ կը պակսի լրջութիւն և ոճը անպատշաճ է, ուստի չենք կարող հրատարակել: Նամակնիդ չկրցածք յանձնելու րովնետու ատլէսանտը հոս չէ:

Վուէսթ Բուլմըն, Պ. Ե. Ե. Ե. Ե. — Փնտուած անձը հոս է: Տուէք Ձեր հասցէն:

Շուլա Կ. ձմեռան. — Գիտցած ըլլալով, որ վառնայի Թաղիտրոյրը Ձէյթունի համար ստացած ստակները սրղէն Պատրիարքարան կրկած է, աւերող համարեցինք Ձեր նամակի հրատարակութիւնը:

Թէհէրան, Պ. Միլքոն վարդանեանք. — Ձեր զրկանները ստացած ենք: Թերթը շարունակ կը զրկուի: Իմացուցէք մեզ թէ կանխաւոր կ'ըստանաք:

ՇԻՔԻՂ ՊԱՐԱԶԱՆԻԷՍ

Ի նպատ վառնայի աղքատանան մին

Պատու ունինք ծանուցանելու վառնայի աղքատակը հայ հասարակութեան թէ յառաջիկայ շարաթիլիւր, ժամը 9ին Սաէսիէնիէ սրահին մէջ տեղի պիտի ունենայ ընտանեկան շքեղ պարահանդէս մը դիմակաւոր եւ անդիմակ ի նպատակ աղքատանան ընկերութեան վառնայի: Այս աթիւ ուրախութիւն ունիք նաեւ յայտարարելու թէ ազնիւ ու բարեակը ազգայիններէ յատկապէս կազմուած մասնախումբ մը ստանան ևս է տոմսակներ վաճառելու հողը: Կը խնդրենք ուրեմն տեղոյս հայ ստառակութեանէն, որ բազմաթիւ շքեւոր հայրենակիցներու օգտին համար կողմակիցութիւն սոյն երեկոթիւն փութայ սասանակցել թէ ուրմաստրական պարտ մը կատարած ըլլալու եւ թէ գերազանձապէս հաճելի ժամանց մը վայելելու համար:

Ի դիմաց Աղք Ընկ. Գործադիր ժողով (Կնի՞)

Վառնա 3 փետր 1894

Отговорникъ

Мурадъ-Ераносянъ

Печатница „Взаимность“ Варна